

Struktura sądownictwa w Ekwadorze

Jéssica Gabriela Valencia Guamanquispe*

Zgodnie z postanowieniami Konstytucji obowiązującej od 20.10.2008 r. Ekwador jest państwem demokratycznym i jest zorganizowany jako republika. Ta forma organizacji oznacza, m.in., istnienie klasycznego podziału władzy lub funkcji na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą, do których w przypadku Ekwadoru dodano funkcje przejrzystości i kontroli społecznej oraz kontroli wyborczej. Celem artykułu jest zapoznanie polskich Czytelników ze sposobem, w jaki władza sądownicza jest zorganizowana, jej różnymi organami i ich atrybutami, zgodnie z naszą Konstytucją i tym, co jest zasadniczo rozwinięte w Kodeksie Organicznym Funkcji Sądowniczej (zwanym dalej COFJ), a także do krótkiego przeglądu obecnego stanu wymiaru sprawiedliwości w tym kraju.

Władza sądownicza w Ekwadorze obejmuje różne organy związane z wymiarem sprawiedliwości, rozumianym w szerokim znaczeniu, tj. nie tylko organy jurysdykcyjne, ale także organ administracyjny, którym jest Rada Sądownictwa; organy autonomiczne, którymi są Prokuratura Generalna i Urząd Obrońcy Publicznego; oraz organy pomocnicze, które obejmują służbę notarialną, licytatorów sądowych, depozytariuszy sądowych, syndyków i likwidatorów kosztów. Ponadto uznawana jest jurysdykcja tubylcza, która funkcjonuje równolegle. Dokonamy teraz przeglądu każdego z tych podtematów.

1. Organy jurysdykcyjne

Organy jurysdykcyjne odnoszą się do tych, które są odpowiedzialne za rozwiązywanie konfliktów między osobami fizycznymi lub między nimi a państwem, stosując prawo, a w przypadku Ekwadoru obejmują one Krajowy Trybunał Sprawiedliwości, prowincjonalne sądy sprawiedliwości, trybunały i sądy ustanowione przez prawo oraz sądy pokoju¹.

Krajowy Trybunał Sprawiedliwości jest najwyższym organem wymiaru sprawiedliwości w Ekwadorze; ma siedzibę w Quito, stolicy Republiki, z jurysdykcją na całym terytorium kraju; składa się z 21 sędziów krajowych, którzy są mianowani przez Radę Sądownictwa, po przeprowadzeniu egzaminu konkursowego opartego na wiedzy merytorycznej, na czas określony 9 lat, bez możliwości ponownego wyboru, z częściowym odnowieniem siedmiu sędziów co 3 lata.

Wewnętrzna struktura Trybunału Krajowego jest następująca: Zgromadzenie Plenarne, izby wyspecjalizowane, Prezes Trybunału Krajowego, prezesi każdej izby wyspecjalizowanej i współsędziowie.

Zgromadzenie Plenarne Sądu Krajowego składa się z 21 sędziów krajowych, a do jego głównych zadań należy sądownictwo sędziów Trybunału Konstytucyjnego za przestępstwa związane z działalnością publiczną; rozwijanie systemu precedensów orzeczniczych w oparciu o decyzje jego izb, które trzykrotnie (lub więcej) powtarzają tę samą opinię w tej samej kwestii prawnej; rozstrzyganie konfliktów jurysdykcji między wyspecjalizowanymi izbami tego samego Sądu; oraz wydawanie ogólnych i wiążących orzeczeń w przypadkach wątpliwości lub niejasności w interpretacji przepisów prawa, tj. wykonywanie *quasi*-władzy ustawodawczej, chyba że formalne prawo stanowi inaczej.

Sąd Krajowy jest podzielony na sześć wyspecjalizowanych izb: ds. postępowań administracyjnych, ds. postępowań podatkowych, ds. postępowań karnych, ds. postępowań karnych wojskowych, ds. postępowań karnych policyjnych, ds. ruchu drogowego, ds. korupcji i przestępczości zorganizowanej, ds. cywilnych i handlowych, ds. pracy oraz ds. rodziny, dzieci, młodzieży i nieletnich przestępców. Podział sędziów na poszczególne izby jest dokonywany przez Zgromadzenie Plenarne Trybunału, zgodnie z potrzebami służby i biorąc pod uwagę specjalizację każdego sędziego, ale każda izba musi zawsze składać się z co najmniej trzech sędziów. Biorąc pod uwagę, że liczba 21 sędziów krajowych jest stała, zdarzało się, że obciążenie pracą wymagało od sędziego krajowego zasiadania w więcej niż jednej izbie, co jest wyraźnie przewidziane w COFJ. Głównym zadaniem wyspecjalizowanych izb jest rozpatrywanie skarg kasacyjnych, zgodnie z przedmiotem ich specjalizacji, tj. zasadniczo jest to sąd kasacyjny. Rozpatruje on również odwołania w sprawach karnych.

Wszystkie orzeczenia kasacyjne wydawane przez różne izby Sądu Krajowego, jak również te dotyczące kontroli karnej, muszą być publikowane w Dzienniku Urzędowym, który jest oficjalną gazetą państwową, biorąc pod uwagę, że orzecznictwo, choć w Ekwadorze nie osiągnęło wymiarów prawa zwyczajowego, zyskuje na znaczeniu jako źródło prawa, co spowodowało konieczność rozpowszechnienia wszystkich jego orzeczeń kasacyjnych, oprócz których Trybunał ma własną publikację, Dziennik Sądowy, ale publikuje on tylko orzeczenia dotyczące istotnych kwestii.

Prezes Krajowego Trybunału Sprawiedliwości jest wybierany bezwzględną większością głosów spośród 21 sędziów krajowych na okres 3 lat. COFJ nie odnosi się wyraźnie do możliwości reelekcji, ale w praktyce zostało to zinterpretowa-

* Sędzia Wielokompetentnej Jednostki Sądowniczej kantonu Pelileo, prowincja Tungurahua, Republika Ekwadoru. Prawnik z tytułem magistra prawa procesowego i prawa konstytucyjnego. Obecnie na studiach doktoranckich z zakresu prawa na Pontificia Universidad Católica Argentina Santa María w Buenos Aires w Argentynie (UCA).

¹ Przed wejściem w życie Konstytucji z 2008 r. Sąd Krajowy był nazywany Najwyższym Trybunałem Sprawiedliwości, a sądy prowincjonalne były nazywane Sądami Najwyższymi, ale ich funkcje i uprawnienia były zasadniczo takie same.

ne jako oznaczające, że jest to możliwe². Prezes Sądu Krajowego jest przedstawicielem sądownictwa Ekwadoru, chociaż COFJ wyjaśnia, że nie należy tego rozumieć jako reprezentacji prawnej, która do celów administracyjnych i zarządzania odpowiada Przewodniczącemu Rady Sądownictwa. W przypadku przeszkody lub tymczasowej nieobecności urzędującego przewodniczącego, zostanie on zastąpiony przez sędziego wyznaczonego na tej samej sesji, ale jeśli nieobecność jest ostateczna, należy zwołać sesję plenarną w celu wyboru nowego przewodniczącego, który dokończy kadencję.

Każda wyspecjalizowana izba wybiera prezesa spośród swoich członków w drugiej połowie każdego roku, którego najważniejszymi obowiązkami jest przysyłanie na posiedzenie plenarne Sądu Krajowego wyroków, które trzykrotnie powtarzają tę samą opinię w tej samej kwestii prawnej, w celu opracowania systemu *precedensów* orzeczniczych oraz nadzorowania, aby w jego izbie nie było sprzecznych orzeczeń w tej samej kwestii prawnej.

W Sądzie Krajowym funkcjonują także stali współsędziowie, wybierani spośród osób, które uzyskały najwyższe oceny, ale nie zostały powołane do pełnienia funkcji sędziego. Liczbę współsędziów i izbę, do której są przypisani, określa Rada Sądownictwa w porozumieniu z Prezesem Sądu Krajowego, w zależności od potrzeb. Najważniejsze funkcje współsędziów są dwojakie: zastępowanie, w drodze losowania, stałych sędziów w przypadku przeszkody lub nieobecności oraz ocena dopuszczalności skarg kasacyjnych, które zostały przydzielone do izby, do której zostali przydzieleni.

1.1. Sądy prowincjonalne

Aby zrozumieć tę część, warto wspomnieć, że Ekwador jest podzielony terytorialnie na 24 prowincje, a każda z nich z kolei na różne kantony. W każdej prowincji, z wyjątkiem wyspy Galapagos, znajduje się sąd prowincjonalny, którego liczba członków zależy od potrzeb. Tak więc sądy prowincjonalne w Pichincha i Guayas mają najwięcej sędziów, a te w regionie Amazonii mają ich najmniej. Większość sądów prowincjonalnych składa się z wyspecjalizowanych izb, których liczba zależy od obciążenia pracą; tak więc w prowincjach Pichincha, Guayas i Azuay istnieją izby specjalizujące się w sprawach cywilnych, karnych, pracowniczych i rodzinnych, oprócz tego, że równolegle istnieją sądy rejonowe specjalizujące się w sprawach podatkowych i sporno-administracyjnych, które organicznie nie są częścią sądów prowincjonalnych, chociaż mają podobną rangę, z jurysdykcją terytorialną w kilku prowincjach (dlatego nazywane są sądami okręgowymi), zgodnie z podziałem dokonany przez Radę Sądownictwa. W pozostałych prowincjach sądy prowincjonalne mają zazwyczaj dwie wyspecjalizowane izby: w sprawach cywilnych, które obejmują sprawy gospodarcze, najmu, z zakresu prawa pracy i rodzinnego oraz sprawy karne, które obejmują sprawy karne pospolite, policyjne,

wojskowe i tranzytowe. W prowincjach o mniejszej populacji, głównie w regionie Amazonii, sądy prowincjonalne są wielokompetentne, tj. rozpatrują wszystkie sprawy.

Podstawową funkcją sądów prowincjonalnych jest rozpatrywanie i rozstrzyganie odwołań od wyroków wydanych przez sądy I instancji. Rozpatrują one również postępowania karne przeciwko funkcjonariuszom publicznym, którzy korzystają z jurysdykcji sądów prowincjonalnych, w I instancji, dochodzenia prokuratorskie, za które odpowiada prezes sądu; oraz etap procesu, za pośrednictwem izby karnej; a w II instancji, za pośrednictwem izby, która zajmuje się daną sprawą. Są również odpowiedzialni za rozstrzyganie sporów o właściwość między sądami I instancji, a także za uznawanie i wykonanie wyroków zagranicznych.

Warto wspomnieć, że za wymiar sprawiedliwości w sprawach konstytucyjnych w Ekwadorze jest zasadniczo odpowiedzialny Trybunał Konstytucyjny, który nie jest częścią władzy sądowniczej; odgrywa rolę jednak w sprawach gwarancji jurysdykcyjnych. Jednak w sprawach z zakresu gwarancji jurysdykcyjnych – skargi o ochronę, *habeas corpus*, skarga o dostęp do informacji publicznej i *habeas data*³ – sędziowie jednostek sądowych I instancji rozpatrują w I instancji, podczas gdy sądy prowincjonalne są sądami apelacji konstytucyjnej, a nawet w sprawach pozbawienia wolności orzeczonego w postępowaniu karnym, które nie mają wyroku podlegającego wykonaniu, są sędziami I instancji do rozpatrywania i rozstrzygania skarg *habeas corpus*, których decyzja może być zaskarżona do każdej wyspecjalizowanej izby Sądu Krajowego.

Każdy sąd prowincjonalny ma prezesa, który jest wybierany w pierwszych dwóch tygodniach danego roku, na przemian spośród sędziów wchodzących w skład różnych izb (lub z jednej izby, w przypadku sądów wielokompetentnych); pełnią oni funkcję przez 2 lata, a w sferze jurysdykcyjnej jego podstawową funkcją jest nadzorowanie instrukcji prokuratorskich w sprawach podlegających jurysdykcji sądu prowincjonalnego, oprócz tego formalnie reprezentuje sąd na zewnątrz.

² Na przykład w styczniu 2015 r. dr *Carlos Ramírez Romero* został ponownie wybrany na stanowisko Prezesa Krajowego Trybunału Sprawiedliwości. Zob. [https://www.ecuadortimes.net/es/carlos-ramirez-fue-reelegido-como-presidente-de-la-cnj/](https://www.ecuadortimes.net/es/carlos-ramirez-fue-reelegido-como-presidente-de-la-cn/).

³ Skarga o ochronę, podobna do tego, co w innych krajach stanowi skargę *amparo*, jest procesem konstytucyjnym, który ma na celu ochronę praw uznanych w Konstytucji i międzynarodowych traktatach dotyczących praw człowieka, które nie są chronione inną gwarancją; skarga *habeas corpus* ma na celu ochronę wolności, życia, nietykalności cielesnej i innych powiązanych praw osób pozbawionych lub ograniczonych w swobodzie przemieszczania się; dostępu do informacji publicznej, w celu zagwarantowania dostępu do tego rodzaju informacji w przypadku wyraźnej lub milczącej odmowy, gdy uważa się, że dostarczone informacje nie są kompletne lub zostały zmienione, lub gdy odmówiono dostępu do źródeł informacji oraz *habeas data*, w celu zagwarantowania dostępu do dokumentów, danych genetycznych, banków danych osobowych lub plików i raportów dotyczących siebie lub swojego majątku, będących w posiadaniu organów publicznych lub osób prywatnych.

1.2. Jednostki sądowe pierwszego szczebla

W większości kantonów Ekwadoru istnieją sędziowie pierwszego szczebla, zorganizowani w jednostki sądowe, głównie w celach operacyjnych, takich jak wprowadzanie pism procesowych lub losowanie pozwów, ale pod względem jurysdykcji każdy sędzia funkcjonuje niezależnie, z własnym personelem, w sposób tradycyjny dla sądów pierwszego szczebla. Jednostki te są zorganizowane według specjalności, jeśli wymaga tego obciążenie pracą i Rada Sądownictwa tak zdecyduje, podczas gdy w innych przypadkach, zwłaszcza w kantonach, które nie są stolicami prowincji, jednostki te są zasadniczo wielokompetentne i rozpatrują wszystkie sprawy, nawet jeśli składają się z więcej niż jednego sędziego, w którym to przypadku wszyscy sędziowie w tej jednostce są wielokompetentni.

COFJ przewiduje, że powinni istnieć sędziowie I instancji (którzy są częścią jednostek sądowych) w sprawach karnych powszechnych, korupcji i przestępczości zorganizowanej, nieletnich, ruchu drogowego, gwarancji penitencjarnych, przestępstw kryminalnych i przemocy wobec kobiet lub członków rodziny oraz przestępstw przeciwko integralności seksualnej i reprodukcyjnej; rodziny, kobiet, dzieci i młodzieży; pracy oraz spraw cywilnych i handlowych. Przewiduje również istnienie sędziów do spraw najmu i stosunków sąsiedzkich, ale w praktyce już ich nie ma, a sprawy te są rozstrzygane przez sędziów w sprawach cywilnych. W sprawach karnych, na pierwszym i drugim etapie procesu, którym jest dochodzenie prokuratorskie oraz etap oceny i przygotowania procesu, interwenują sędziowie poszczególnych gwarancji karnych, a na etapie procesu sąd karny składa się z trzech sędziów, ale wszyscy są sędziami I instancji. Ponadto wszyscy sędziowie tworzący jednostki sądowe I instancji, niezależnie od ich specjalizacji, są sędziami właściwymi do rozpoznawania czterech gwarancji jurysdykcyjnych wymienionych powyżej.

1.3. Sędziowie pokoju

Konstytucja Republiki przewiduje, oprócz sędziów I instancji, istnienie sędziów pokoju, jednej instancji, a COFJ reguluje ich funkcjonowanie. W Ekwadorze kantony są z kolei podzielone na parafie, które mogą być miejskie lub wiejskie, ale sędziowie pokoju mogą istnieć tylko w parafiach wiejskich lub w okręgach, rejonach, wspólnotach i dzielnicach, które są również wiejskie. Sędziowie ci są mianowani przez Radę Sądownictwa na wniosek społeczności.

Co do zasady, sędziowie pokoju muszą poszukiwać rozwiązania konfliktu za pomocą postępowania pojednawczego, dialogu, polubownych porozumień i innych mechanizmów praktykowanych przez społeczność w celu przyjęcia ich decyzji; mogą oni proponować rozwiązania; jeśli jednak mechanizmy te nie zadziałają, stają się prawdziwymi sędziami, którzy wydają decyzje, ale na zasadzie słuszności, więc nie

muszą mieć wykształcenia prawniczego, a ich decyzje mają skutek wykonalnego wyroku i *res iudicata*, które w związku z tym nie podlegają żadnemu pionowemu odwołaniu, chociaż możliwe jest nadzwyczajna skarga o ochronę przed Trybunałem Konstytucyjnym⁴.

W przypadku niezastosowania się do decyzji sędziów pokoju, postępowanie egzekucyjne może zostać wszczęte przed odpowiednim sędzią zwykłym, w zależności od przedmiotu sprawy (cywilnej, pracy, najmu itp.), zgodnie z zasadami ogólnego kodeksu postępowania organicznego, jak w przypadku każdego innego orzeczenia podlegającego wykonaniu.

Do głównych zadań tych sędziów należy rozpatrywanie i rozstrzyganie konfliktów indywidualnych, społecznych i sąsiedzkich oraz zobowiązań majątkowych w wysokości do pięciu podstawowych ujednoliconych pensji pracownika w ogóle⁵, a także wykroczeń, które nie pociągają za sobą pozbawienia wolności. Warto zauważyć, że wymiaru sprawiedliwości pokoju nie należy mylić z lokalnym wymiarem sprawiedliwości, do którego odniesiemy się poniżej.

2. Jurysdykcja tubylcza

W Ekwadorze 7,7% ludności identyfikuje się jako ludność rdzenna, co według spisu powszechnego z 2022 r. odpowiada 1 301 887 mieszkańcom⁶. Biorąc pod uwagę tę rzeczywistość, Konstytucja Republiki deklaruje, że jest to państwo międzykulturowe i wielonarodowe oraz dopuszcza istnienie kilku grup etnicznych⁷. Jedną z konsekwencji tych cech ekwadorskiego państwa jest to, że rdzenne społeczności, ludy i narodowości mogą stosować własne prawo za pośrednictwem swoich władz, których funkcje jurysdykcyjne są uznawane i których decyzje mają dokładnie taką samą wartość jak decyzje wydawane przez sędziów, którzy stanowią część sądownictwa. Dlatego też obowiązkiem państwa jest zagwarantowanie, że decyzje jurysdykcji tubylczej są respektowane przez instytucje i władze publiczne. Konstytucja wyraźnie uznaje, że rdzenne gminy, społeczności, ludy i narodowości mogą „tworzyć, rozwijać, stosować i praktykować własne lub zwyczajowe prawo”⁸.

COFJ nie reguluje jurysdykcji tubylczej ani nie może tego zrobić, ponieważ treść będzie zależeć od tego, co każdy z tych ludów opracował, ale w swoim ostatnim tytule odnosi się do tego, co nazywa „relacjami jurysdykcji tubylczej z jurs-

⁴ Zgodnie z art. 58 ustawy organicznej o gwarancjach jurysdykcyjnych i kontroli konstytucyjnej, „celem nadzwyczajnego środka ochrony jest ochrona praw konstytucyjnych i sprawiedliwego procesu w wyrokach, prawomocnych postanowieniach, uchwałach mających moc wyroku, w których prawa uznane w Konstytucji zostały naruszone przez działanie lub zaniechanie”.

⁵ Pięć ujednoliconych wynagrodzeń zasadniczych na rok 2024, równowartość 2300 USD.

⁶ Zob. https://www.censoecuator.gob.ec/wp-content/uploads/2023/10/Presentacio%CC%81n_Nacional_1%C2%B0entrega-4.pdf.

⁷ Artykuły 1 i 380.1 Konstytucji Republiki Ekwadoru.

⁸ Artykuł 57.10 Konstytucji Republiki Ekwadoru.

dykcją zwyczajową”, w celu zachowania zgodności z normą konstytucyjną, która uznaje tworzenie, rozwój i stosowanie własnego prawa przez ludność tubylczą. Dwie rzeczy powinny zostać podkreślone w tym rozporządzeniu. Pierwszą z nich jest wzmianka o niektórych zasadach sprawiedliwości międzykulturowej skierowanych nie do ludności tubylczej lub jej władz, ale do działań sędziów, prokuratorów, obrońców publicznych, policji i innych funkcjonariuszy publicznych, którzy muszą wziąć pod uwagę, m.in., zasadę *non bis in idem*, zgodnie z którą działania tubylczych organów wymiaru sprawiedliwości nie mogą być weryfikowane przez zwykłych sędziów lub przez jakiegokolwiek organ administracyjny. Wręcz przeciwnie, jako gwarancja rzetelnego procesu, Konstytucja Republiki stanowi, że sprawy rozstrzygane przez tę jurysdykcję muszą być brane pod uwagę, aby nie naruszać gwarancji nieosądzania więcej niż jeden raz w tej samej sprawie. Inną zasadą, którą podkreślamy, jest tzw. zasada jurysdykcji *pro indigenas*, która, podobnie jak zasady *pro operario*, *pro reo* lub *pro legislatore*, oznacza, że w przypadku wątpliwości między jurysdykcją zwykłą a jurysdykcją lokalną, zostanie ona rozstrzygnięta na korzyść tej drugiej.

Drugą rzeczą, na którą należy zwrócić uwagę w rozporządzeniu COFJ, jest to, że ustanowiono procedurę rozwiązywania ewentualnych konfliktów jurysdykcji między dwiema jurysdykcjami, stwierdzając, że zwykli sędziowie, którzy są świadomi istnienia procesu przedłożonego władzom tubylczym, muszą odmówić jurysdykcji nad tym ostatnim, z jedynym wymogiem, że musi istnieć wniosek o odmowę ze strony władz tubylczych i uzasadnienie, poprzez zaprzysiężone oświadczenie, że ma taki status.

Konstytucja Republiki nie ogranicza zakresu, w jakim jurysdykcja tubylcza może działać; jednak Trybunał Konstytucyjny, zauważając, że nie jest to kwestia ingerowania lub ograniczania prawa do autonomii jurysdykcyjnej społeczności tubylczych, ludów i narodowości, wyznaczył granice, stwierdzając, że „... w przypadku, gdy przestępstwo przeciwko życiu wystąpi w obrębie społeczności tubylczej lub terytorium, Państwo zagwarantuje, podobnie jak na pozostałym terytorium kraju, że będzie ono sądzone i karane zgodnie z przepisami prawa karnego powszechnego. W ten sposób, na mocy art. 66.1 Konstytucji Republiki, wszystkie przypadki śmierci będą zawsze rozpatrywane przez Państwo...”⁹.

Decyzje sądownictwa tubylczego podlegają kontroli konstytucyjnej w drodze tzw. skargi nadzwyczajnej o ochronę przed decyzjami tubylczego wymiaru sprawiedliwości. W tym względzie ustawa organiczna o gwarancjach jurysdykcyjnych i kontroli konstytucyjnej stanowi, że każda osoba, która nie zgadza się z decyzją organu tubylczego w wykonywaniu funkcji jurysdykcyjnych, może zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego i zakwestionować tę decyzję w ciągu 20 dni od otrzymania informacji o niej. Niezgoda może wynikać z faktu, że decyzja narusza konstytucyjne

gwarantowane prawa lub dyskryminuje kobiety ze względu na to, że są kobietami.

3. Rada Sądownictwa

Rada Sądownictwa jest organem zarządzającym, administracyjnym, nadzorczym i dyscyplinarnym sądownictwa. Składa się z pięciu głównych członków, z których każdy musi mieć zastępcę, wybieranych przez Radę Partycypacji Obywatelskiej i Kontroli Społecznej na sześcioletnią kadencję, z list przesłanych przez Prezesa Krajowego Trybunału Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego, Obrońcę Publicznego, Władzę Wykonawczą i Zgromadzenie Narodowe. Przewodniczy jej członek wybrany z listy przesłanej przez Prezesa Trybunału Narodowego.

Struktura funkcjonalna obejmuje posiedzenie plenarne, prezydium i zarząd ogólny.

3.1. Zgromadzenie Plenarne

Jednym z głównych i być może najbardziej widocznych uprawnień Zgromadzenia Plenarnego Rady Sądownictwa jest powoływanie i ocena sędziów i współsędziów Sądu Krajowego, sędziów sądów prowincjonalnych oraz okręgowych sądów administracyjnych i podatkowych, a także sędziów pierwszego szczebla, prokuratorów prowincjonalnych, prokuratorów publicznych, prowincjonalnych obrońców publicznych i notariuszy. Innym równie ważnym i widocznym uprawnieniem jest nakładanie sankcji administracyjnej zwolnienia z pracy na pracowników sądowych, a także rozpatrywanie i orzekanie w sprawie odwołań wniesionych od sankcji dyscyplinarnych nałożonych na pracowników sądowych przez dyrektora generalnego i dyrektorów prowincjonalnych. Jest również odpowiedzialny za nakładanie sankcji zawieszenia bez wynagrodzenia, pisemnej nagany lub grzywny na sędziów i zastępców sędziów Krajowego Trybunału Sprawiedliwości. Innym ważnym uprawnieniem Zgromadzenia Plenarnego jest określanie właściwości, w ramach której będą działać izby sądów prowincjonalnych, sądy karne, sądy administracyjne i podatkowe oraz sędziowie pierwszego szczebla, z wyjątkiem właściwości ze względu na właściwość, która jest kwestią zastrzeżoną dla ustawodawcy. Wreszcie, wspominamy o uprawnieniu do ustalania i aktualizacji opłat za usługi notarialne i usługi administracyjne świadczone przez sądownictwo; tabele ekspertyz i wysokość kosztów sądowych, gdy istnieje taki wyrok, w stosunku do wydatków państwa.

3.2. Przewodniczący

Przewodniczący Rady Sądownictwa jest odpowiedzialny za zwoływanie i przewodniczenie sesjom plenarnym oraz nadzór nad przestrzeganiem uchwał. Zgodnie z COFJ ma on również prawo do zawieszenia, jako prewencyjnego środka

⁹ Wyrok 113-14-SEP-CC z 30.7.2014 r., sprawa 073 1 -10-EP.

zapobiegawczego, wykonywania funkcji sędziowskich, w tym korzystania z wynagrodzenia, na okres do 3 miesięcy, gdy uzna, że popełniono lub popełnia się poważne lub bardzo poważne naruszenia przewidziane w art. 108 i 109 tego samego kodeksu; jednak Trybunał Konstytucyjny stwierdził warunkową zgodność tego uprawnienia z konstytucją, stwierdzając, że uprawnienie to musi być wykonywane przez posiedzenie plenarne Rady Sądownictwa¹⁰.

3.3. Dyrektor Generalny

Dyrektor Generalny Rady Sądownictwa jest prawnym, sądowym i pozasądowym przedstawicielem sądownictwa. W sprawach dyscyplinarnych jest on uprawniony do nakładania sankcji dyscyplinarnych w postaci zawieszenia w czynnościach służbowych bez prawa do wynagrodzenia, m.in. na sędziów sądów prowincjonalnych, sądów rejonowych ds. postępowań administracyjnych i podatkowych, sędziów pierwszego szczebla, prokuratorów, obrońców publicznych i notariuszy. Jak wspomniano powyżej, od tej decyzji przysługuje odwołanie do Zgromadzenia Plenarnego.

3.4. Dyrekcje prowincjonalne

Zgodnie z art. 261 kodeksu organicznego sądownictwa, dyrekcje prowincjonalne muszą być sprawowane przez preza każdego sądu prowincjonalnego wraz z delegatami określonymi przez Radę Sądownictwa; w praktyce w każdej prowincji jest jeden lub dwóch dyrektorów, w zależności od potrzeb, mianowanych przez Zgromadzenie Plenarne Rady, którzy działają niezależnie od prezesów sądów prowincjonalnych.

3.5. Forum prawników

Oprócz uprawnień już opisanych, Rada Sądownictwa jest odpowiedzialna za rejestrację prawników, znaną jako „Forum Prawników”, która jest wymogiem wykonywania zawodu. COFJ stanowi, że dyrekcje regionalne (które w praktyce nie istnieją, więc uprawnienie to jest wykonywane za pośrednictwem dyrekcji prowincjonalnych) prowadzą księgę, w której widnieją nazwiska wszystkich prawników Republiki, którzy przystąpili do Forum, są wpisywane w porządku chronologicznym, z podaniem daty uzyskania dyplomu i wydziału orzecznictwa, prawa lub nauk prawnych, który go wydał. Podobnie za system dyscyplinarny dla prawników odpowiada Rada Sądownictwa.

4. Organy autonomiczne

Autonomicznymi organami sądownictwa są Prokuratura i Biuro Obrońcy Publicznego.

4.1. Prokuratura

Ten autonomiczny organ funkcji sądowniczej jest odpowiedzialny za przedprocesowe i proceduralne dochodzenie karne w sprawie przestępstw, które mogą być ścigane z urzę-

du, a jeśli uzna to za zasadne, musi oskarżyć domniemyanych sprawców przed właściwym sędzią i promować oskarżenie na etapie uzasadnienia procesu. Prokurator Generalny jest mianowany przez Radę Partycypacji Obywatelskiej i Kontroli Społecznej, po publicznym konkursie i zasługach, i jest zaprzysiężony przed Zgromadzeniem Narodowym; pełni swoją funkcję przez 6 lat i nie może być ponownie wybrany. W każdej prowincji działają prokuratorzy prowincjonalni, a w kantonach – prokuratorzy pełnomocni. Biuro Prokuratora Generalnego ma autonomię gospodarczą, finansową i administracyjną, ale mianowanie prokuratorów prowincjonalnych i prokuratorów oraz kwestie dyscyplinarne należą do kompetencji Rady Sądownictwa.

4.2. Biuro Obrony Publicznej

Jest to kolejny autonomiczny organ, którego celem jest świadczenie bezpłatnych usług prawnych osobom, które ze względu na swój stan bezbronności lub warunki ekonomiczne, społeczne lub kulturowe nie mogą skorzystać płatnych z usług obrony prawnej w celu ochrony swoich praw. Biuro Obrońcy Publicznego zapewnia bezpłatne usługi w sprawach karnych, dla ofiar przestępstw, dzieci, gwarancji więziennych, gwarancji jurysdykcyjnych, pracy, młodocianych w konflikcie z prawem, mobilności ludzi, najmu i mediacji. Funkcjonowanie Urzędu Obrony Publicznej, oprócz COFJ, jest regulowane przez ustawę organiczną Urzędu Obrony Publicznej i jej przepisy.

Podobnie jak w przypadku Prokuratora Generalnego, Obrońca Generalny jest mianowany przez Radę Partycypacji Obywatelskiej i Kontroli Społecznej i zaprzysiężany przed Zgromadzeniem Narodowym; jest mianowany na 6 lat i nie może być ponownie wybrany. W każdej prowincji działają rzecznicy praw obywatelskich, a w kantonach – obrońcy publiczni. Biuro Obrońcy Publicznego ma również autonomię gospodarczą, finansową i administracyjną, ale mianowanie prowincjonalnych obrońców publicznych i obrońców publicznych pierwszego stopnia, a także sprawy dyscyplinarne, należą do kompetencji Rady Sądownictwa.

5. Organy pomocnicze

Organami pomocniczymi sądownictwa są służby notarialne, licytatorzy sądowi i depozytariusze sądowi. Konstytucja Republiki odnosi się również do innych organów, które mogą zostać określone w ustawie, a COFJ zalicza do tej kategorii syndyków w postępowaniu upadłościowym i likwidatorów kosztów.

5.1. Usługa notarialna

Usługa ta jest świadczona przez notariuszy, którzy, podobnie jak w większości systemów prawnych, są urzędni-

¹⁰ Orzeczenie 10-09-IN/22, opublikowane w konstytucyjnym wydaniu Dziennika Urzędowego Nr 12 z 10.3.2022 r.

kami obdarzonymi wiarą publiczną w celu zatwierdzania czynności, umów i dokumentów określonych przez prawo oraz poświadczania istnienia faktów, które mają miejsce w ich obecności. W Ekwadorze notariusze nie otrzymują wynagrodzenia z budżetu państwa, ale procent od wartości pobieranych jako opłaty za świadczone usługi, w oparciu o tabelę kosztów ustaloną przez Radę Sądownictwa.

Zjawiskiem legislacyjnym, którego początki sięgają 1996 r., ale które zostało zaakcentowane od 2015 r. wraz z wydaniem Ogólnego kodeksu postępowania cywilnego¹¹, jest ciągle przekazywanie notariuszom uprawnień, które wcześniej należały do sędziów, zwłaszcza w sprawach dobrowolnej jurysdykcji; Tak więc, zgodnie z ekwadorskim prawem notarialnym, wyłączną odpowiedzialnością notariuszy jest obecnie przyznanie skutecznego posiadania odziedziczonego majątku, zezwolenie na rozwiązanie majątku małżeńskiego, spełnienie wymogów dotyczących spełnienia obietnicy zawarcia umowy, otwarcie i publikacja zamkniętych testamentów, rozgraniczenie i rozgraniczenie na obszarach wiejskich, gdy odbywa się to za obopólną zgodą; rozpatrywanie rozwodów za obopólną zgodą i zakończenie faktycznego związku, jeśli nie ma małoletnich dzieci lub jeśli ich sytuacja została już uregulowana; dobrowolna likwidacja spółki majątkowej (utworzonej przez faktyczny związek) lub wspólności małżeńskiej (utworzonej przez małżeństwo) oraz uroczysta eksmisja jako sposób rozwiązania umowy najmu, wśród najbardziej znanych atrybutów, które wcześniej były wyłączną kompetencją sędziów, w ramach wykonywania dobrowolnej jurysdykcji.

5.2. Licytatorzy

Konstytucja Republiki odnosi się, jako kolejny organ pomocniczy, do licytatorów sądowych, rozumianych jako urzędnicy publiczni odpowiedzialni za publiczną sprzedaż, oferentowi, który zaoferował najwyższą cenę, przedmiotów handlu, z powodu upadłości, dobrowolnej licytacji lub innych wskazanych przez prawo. Kwestia ta została uregulowana w Ekwadorze w kodeksie handlowym z 1960 r., ale obecnie ani COFJ, ani kodeks handlowy obowiązujący od 2019 r. nie mówią nic na ten temat, prawdopodobnie z powodu nieużywania tej figury.

5.3. Depozytariusze sądowi

Są odpowiedzialni za przechowywanie towarów, które zostały zajęte na mocy nakazu sądowego w ramach zajęcia i sekwestracji towarów. Depozytariusze sądowi byli kiedyś wyznaczani przez Radę Sądownictwa, z której obecnie pozostało niewielu, ponieważ reforma wprowadzona w COFJ w lipcu 2017 r. ustanowiła, że to każdy sędzia, w każdym procesie, wyznacza na depozytariusza sądowego osobę zaproponowaną przez stronę wnioskującą, która jest również osobą, która musi pokryć prawa lub opłaty tego pomocnika wymiaru sprawiedliwości.

5.4. Syndycy masy upadłości

Są oni pomocnikami wymiaru sprawiedliwości, którzy interweniują w postępowaniach upadłościowych lub zbiorowych postępowaniach egzekucyjnych przeciwko niewypłacalnym dłużnikom (stąd nazwa „syndycy masy upadłości”). Zgodnie z COFJ, do głównych zadań syndyków należy reprezentowanie wierzycieli na drodze sądowej i pozasądowej oraz przeprowadzanie czynności prowadzących do zgromadzenia majątku w ramach postępowania upadłościowego lub naprawczego oraz jego likwidacji; muszą oni również, zgodnie z Ogólnym Kodeksem Postępowania, reprezentować niewypłacalnego we wszystkich sprawach dotyczących jego majątku i działać jako zastępca procesowy dłużnika, a także wszczynać lub kontynuować wszelkie postępowania na rzecz lub przeciwko majątkowi niewypłacalnej strony lub stron. Chociaż działalność syndyków jest regulowana przez COFJ, nie są oni urzędnikami sądowymi, ale każdy sędzia wyznacza, po losowaniu, z listy biegłych, tych, którzy mają pełnić te funkcje, a ich wynagrodzenie pokrywa strona zainteresowana syndykiem.

5.5. Likwidatorzy kosztów

Są oni odpowiedzialni za obliczanie wydatków poniesionych przez stronę korzystającą z orzeczenia o kosztach, w celu wyegzekwowania zwrotu od osoby zobowiązanej do ich zapłaty. Podobnie jak w przypadku syndyków, likwidatorzy kosztów nie są urzędnikami sądowymi, ale osobami prywatnymi wyznaczonymi przez sędziego prowadzącego sprawę, po losowaniu, spośród ekspertów zakwalifikowanych przez Radę Sądownictwa.

6. Aktualny przegląd problemów sądownictwa w Ekwadorze

Podsumowując niniejszy artykuł, w tej części odniesiemy się do dwóch konkretnych kwestii, które dadzą wyobrażenie o obecnym stanie wymiaru sprawiedliwości w Ekwadorze: opóźnienia w obsadzaniu wolnych stanowisk sędziowskich i regulacji niewybaczalnego błędu.

6.1. Opóźnienie w obsadzaniu stanowisk sędziowskich

Mniej więcej od 2011 r. w Ekwadorze utworzono znaczną liczbę stanowisk sędziowskich w celu zapewnienia wystarczającej liczby sędziów, zgodnie ze wzrostem liczby ludności, a jednocześnie przeprowadzono egzaminy merytoryczne i konkursowe w celu powołania osób, które zajmą te stanowiska. Ci, którzy wzięli udział w konkursie i nie wygrali, stali się częścią tzn. „banku kwalifikujących się kandydatów”,

¹¹ Ogólny organiczny kodeks postępowania został opublikowany w Suplemencie do Dziennika Urzędowego Nr 506 z 22.5.2015 r.

który według COFJ, w przypadku konieczności obsadzenia wakatów, został wypełniony tymi, którzy tworzyli ten bank, w kolejności kwalifikacji. Niestety, w grudniu 2023 r. wygasła ostatnia „pula kwalifikujących się kandydatów”, co oznaczało, że powstałe wakaty nie mogły zostać obsadzone w regularny sposób, a sytuacja pogorszyła się, ponieważ pod koniec września 2023 r. znaczna liczba sędziów wzięła udział w planie instytucjonalnego odejścia z zawodu zwołanym przez Radę Sądownictwa, oprócz sędziów, którzy zostali zawieszani lub zwolnieni dyscyplinarnie. Uchwałą nr 95-2024 z 9.5.2024 r. Rada Sądownictwa ogłosiła rozpoczęcie „publicznego konkursu zasług, sprzeciwu, sprzeciwu obywatelskiego i kontroli społecznej, mającego na celu ukształtowanie krajowego procesu wyboru sędziów”, w szczególności w celu obsadzenia wolnych stanowisk w jednostkach sądowych I instancji, sądach karnych, sądach prowincjonalnych i sądach okręgowych zajmujących się postępowaniami administracyjnymi i podatkowymi. Harmonogram tego konkursu został zreformowany uchwałą Rady Sądownictwa 124-2024 z 18 czerwca tego samego roku, zgodnie z którą sprawozdanie końcowe i uchwała zwycięzców powinny zostać przedstawione 31.1.2025 r., ale o ile wiadomo, nie poczyniono żadnych postępów zgodnie z zatwierdzonym harmonogramem. W międzyczasie istnieje niezliczona liczba sądów, zarówno I, jak i II instancji, bez stałych sędziów, w których sędziowie z innych urzędów pełnią funkcję sędziów odpowiedzialnych, co w konsekwencji opóźnia uzasadnienie postępowania.

Podobnie jest w przypadku Krajowego Trybunału Sprawiedliwości: Rada Sądownictwa, uchwałą z 21.3.2024 r., zainicjowała publiczny konkurs sprzeciwu i zasług w celu wyboru i powołania sędziów i współsędziów Krajowego Trybunału Sprawiedliwości. Do obsadzenia pozostało 10 wakatów dla dziesięciu sędziów zatrudnionych na czas nieokreślony oraz liczba współsędziów, która może okazać się niezbędna, określona przez organ administracyjny w porozumieniu z Prezesem Sądu Krajowego. Konkurs ten został jednak uznany za nieważny, początkowo częściowo, w dniu 26.8.2024 r., a następnie w całości, w dniu 21 listopada tego samego roku, z powodu „ogromu nieprawidłowości wykrytych w kwalifikacjach przyznanych w fazie merytorycznej konkursu”¹². Poprzedni konkurs, rozpoczęty w lipcu 2023 r., również został uznany za nieważny w dniu 18.1.2024 r.¹³, w wyniku czego obecnie żadna z sześciu izb tworzących Sąd Krajowy nie ma pełnego składu sędziowskiego i konieczne było tymczasowe obsadzenie ich sędziami z sądów wojewódzkich, powołując ich na tymczasowych współsędziów.

6.2. Niewybaczalny błąd

Uwzględniamy ten temat w niniejszym dokumencie, choć na pierwszy rzut oka wydaje się on niezwiązany ze strukturą ekwadorskiego sądownictwa, aby pokazać napięte relacje,

które istniały między Radą Sądownictwa a organami jurysdykcyjnymi na wszystkich szczeblach.

Według ekwadorskiego Trybunału Konstytucyjnego, „aby błąd sądowy był niewybaczalny, musi być poważny i szkodliwy, za który odpowiedzialność ponosi sędzia, prokurator lub obrońca. Jest poważny, ponieważ jest oczywistym i irracjonalnym błędem, a zatem niepodważalnym, wykraczającym poza logiczne i rozsądne możliwości interpretacji norm lub oceny faktów sprawy. Wreszcie, jest szkodliwy, ponieważ będąc poważnym błędem, znacząco szkodzi wymiarowi sprawiedliwości, stronom lub osobom trzecim”¹⁴.

Ustęp 7 art. 109 COFJ ustanowił jako bardzo poważne przestępstwo, karane zwolnieniem (przed reformą z grudnia 2020 r.), „interweniowanie w sprawach, w których musi działać jako sędzia, prokurator lub obrońca publiczny, ze złośliwością, oczywistym zaniedbaniem lub niewybaczalnym błędem”. Kilku ekwadorskich sędziów, oskarżonych o popełnienie niewybaczalnego błędu lub oczywistego zaniedbania w prowadzeniu lub rozstrzyganiu procesu sądowego, zostało ukaranych zwolnieniem z urzędu. Problem polegał na tym, że paragraf nie precyzował treści tego przewinienia dyscyplinarnego, co oznaczało, że Rada Sądownictwa dokonywała rzeczywistej weryfikacji decyzji sędziego, a to uznawano za naruszenie zasady niezawisłości sędziowskiej. W związku z tym stwierdzono, że: „badane w niniejszej pracy orzeczenia wskazują, że Rada Sądownictwa poprzez swoje decyzje nadała treść niewybaczalnemu błędowi sędziowskiemu, a w celu ustalenia jego istnienia we wszystkich przypadkach przeprowadziła badanie wykładni i stosowania norm prawnych przez sędziego, co ujawnia bezpośrednią ingerencję tego organu administracyjnego w działalność jurysdykcyjną sędziego”¹⁵. To samo dotyczy środków zapobiegawczych dotyczących zawieszenia sędziów, o których już wspominaliśmy, a które praktycznie stały się aktami uznaniowymi. W tych kwestiach Biuro Międzynarodowego Rzecznika Praw Obywatelskich ostrzegło, że „... należy zwrócić uwagę na regulację tzw. niewybaczalnego błędu zawartą w Kodeksie Organicznym Sądownictwa, a także na to, że w wymaganiach, które zostały postawione w tym Biurze Międzynarodowego Rzecznika Praw Obywatelskich, wykazano, że może ono maskować działania dyscyplinarne, które wiążą się z prawdziwymi przegładami jurysdykcyjnymi. Należy wyeliminować tę potencjalną in-

¹² Zob. <https://www.eluniverso.com/noticias/politica/concurso-publico-jueces-corte-nacional-de-justicia-nulidad-total-insanable-consejo-de-la-judicatura-corrupcion-funcion-judicial-mario-godoy-sistema-de-justicia-nota/>.

¹³ Zob. <https://www.primicias.ec/noticias/politica/judicatura-declaro-nulo-concurso-jueces-nacionales/>.

¹⁴ Trybunał Konstytucyjny Ekwadoru, wyrok 3-19-CN/20 z 29.6.2020 r., pkt 64, sprawa 3-19-CN.

¹⁵ Dolores Mabel Yamunaque Parra, *El error inexcusable y la independencia judicial interna*, Universidad Andina Simón Bolívar, sede Ecuador, Programa de Maestría en Derecho, Mención en Derecho Constitucional, Quito, 2016, s. 71, dostępny pod adresem <https://repositorio.uasb.edu.ec/bitstream/10644/5625/1/T2278-MDE-Yamunaque-El%20error.pdf>.

gerencję i przyjąć szczegółowy system dyscyplinarny z określonymi klauzulami i wyraźnym zakazem analogicznego stosowania na niekorzyść domniemanego sprawcy. To samo dotyczy środków zapobiegawczych w postaci zawieszenia sędziów, które czasami stają się aktami ściśle uznaniowymi, zwłaszcza gdy wynikają z administracyjnej kontroli decyzji jurysdykcyjnej i gdy, w ramach domniemanej prekaryzacji, to, co w rzeczywistości jest kryterium interpretacji przepisu, może być ukryte w ramach swobody interpretacji, która należy do każdego sędziego¹⁶.

W tym kontekście Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że: „Konstytucja nie upoważnia Rady Sądownictwa do wykonywania uprawnień jurysdykcyjnych. W związku z tym jest oczywiste, że ten organ administracyjny wymiaru sprawiedliwości nie może samodzielnie stwierdzić istnienia nadużycia finansowego, oczywistego zaniedbania lub niewybaczalnego błędu, o których mowa w art. 109 ust. 7 RODO, w jakiegokolwiek sprawie. Oświadczenie to może zostać złożone wyłącznie przez tych, którzy są właściwi i rozpatrują sprawę w drodze odwołania, tj. sędziów i sądy. W konsekwencji każda tego typu ingerencja TS w sprawy sądowe stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady niezawisłości sędziowskiej¹⁷. Trybunał podkreślił, że „TS nie może generować rodzajów sankcji poza lub niezależnie od prawa, w drodze uchwał lub pozaprawnych aktów normatywnych, ponieważ w oczywisty sposób narusza to zarówno zasadę legalności, jak i rezerwę prawa wynikającą z regulacji konstytucyjnych praw ochronnych¹⁸”.

Zgodnie z orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego, ukaranie sędziego za niewybaczalny błąd lub rażące niedbalstwo wymaga obecnie uprzedniej deklaracji jurysdykcyjnej sę-

dziego lub sądu rozpatrującego daną skargę, a w postępowaniu jednoinstancyjnym deklaracja ta musi zostać wydana przez sędziego organicznie wyższego szczebla, uniemożliwiając tym samym Radzie Sądownictwa przejęcie *de facto* uprawnień do kontroli decyzji jurysdykcyjnych. Aby decyzja Trybunału Konstytucyjnego stała się skuteczna, w grudniu 2020 r. wprowadzono zmiany do COFJ, zgodnie z którymi art. 109 ust. 7 stanowi obecnie, że interwencja sędziego ze złej woli, rażącego niedbalstwa lub niewybaczalnego błędu musi zostać ogłoszona w sferze jurysdykcyjnej, zgodnie z przepisami ustanowionymi w kolejnych artykułach, które zostały wprowadzone w ramach reformy COFJ. To samo dotyczy prokuratorów i obrońców z urzędu. W związku z tym postępowanie dyscyplinarne w sprawie tych wykroczeń ma obecnie dwa wyraźnie zróżnicowane etapy, które mają na celu uniknięcie naruszenia zasady niezawisłości: pierwszy, polegający na jurysdykcyjnym stwierdzeniu istnienia oszustwa, oczywistego zaniedbania lub niewybaczalnego błędu, które można przypisać sędziemu, prokuratorowi lub obrońcy publicznemu w wykonywaniu ich urzędu oraz drugi, podsumowanie administracyjne przed Radą Sądownictwa.

Tłumaczył: Tomasz Posłuszny

¹⁶ Baltazar Garzón Real (koordynator), Informe final de la Veeduría Internacional a la reforma de la justicia en el Ecuador, Quito, grudzień 2012, s. 43, dostępny na stronie <https://periodismoinvestigacion.com/wp-content/uploads/2018/08/veeduria-internacional-informe-final-LE.pdf>.

¹⁷ Trybunał Konstytucyjny Ekwadoru, wyrok 3-19-CN/20 cytowany powyżej, pkt 93.

¹⁸ Tamże, pkt 97.

REKLAMA

beckakademia SZKOLENIE ONLINE

E-doręczenia po zmianach – praktyczne ujęcie

7 maja 2025 r. ■ Prelegentka: dr hab. prof. ASzWoj Justyna Kurek-Sobieraj

ZAPISY I SZCZEGÓŁY: akademia.beck.pl • 81 / 46 13 305

